

संविधान सभा

संविधान अभिलेख अध्ययन तथा निक्क्यौल समिति

व्यवस्थापिकीय अंगको स्वरूप निर्धारण समितिको प्रतिवेदनमा उल्लिखित विषयमध्ये असहमतिका विषयहरूको निक्क्यौल सतबन्धी प्रतिवेदन, २०७१

संविधान सभा नियमावली, २०७० को नियम ६६ बमोजिम गठित यस संबैधानिक अभिलेख अध्ययन तथा निक्क्यौल समितिलाई सोही नियमावलीको उपनियम (५) र उपनियम (६) को व्यवस्था अनुसार संविधानसभामा रहेको अभिलेख तथा तत्कालिन संविधानसभाले संविधान निर्माणको लागि तयार गरेका दस्तावेज अध्ययन गरी सहमति वा असहमतिका विषय निक्क्यौल गरी विषयगत आधारमा पूर्ण वा आंशिक प्रतिवेदन तयार पारी सभामा पेश गर्ने कार्यक्षेत्र र जिम्मेवारी रहेकोमा तत्कालीन संविधान सभाको व्यवस्थापिकीय अंगको स्वरूप निर्धारण समितिको प्रतिवेदनमा उल्लिखित विषयमध्ये संविधान सभाको मिति २०६७१०१२ को बैठकबाट भएको निर्णय एवं निर्देशनलाई आधार बनाई असहमतिका विषयहरूको निक्क्यौल गरी संविधान सभा नियमावली, २०७० को नियम ६६ को उपनियम (६) को व्यवस्था अनुसार यस समितिको मिति २०७१२१६ को निर्णयानुसार यो प्रतिवेदन संविधानसभा समक्ष प्रस्तुत गरिएको छ ।

सि.नं	विषयवस्तु	असहमति भएका विषय	समितिको निक्क्यौल	कैफियत
१.	१.व्यवस्थापिकाको गठन:	(राष्ट्रप्रमुख) प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभा नामका दुई सदन सहितको एक व्यवस्थापिका हुनेछ जसलाई व्यवस्थापिका-संसदभनिनेछ ।	यो विषय विवादित रहेकोले संबैधानिक-राजनीतिक संवाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यो धारा संग सम्बन्धित प्रश्नावली १ देशको संघीय व्यवस्थापिका एकसदनात्मक हुने वा दुईसदनात्मक हुने ? २.संघीय व्यवस्थापिकाको नामाकरण गर्दा संसद भन्ने वा व्यवस्थापिका भन्ने ? ३. तल्लो सदनको नाम जनप्रतिनिधिसभा वा प्रतिनिधि सभा के राख्ने ? १२.कार्यकारी राष्ट्रपति सहितको एकसदनात्मक व्यवस्थापिका रहने वा नरहने ? १४. संघीय जनप्रतिनिधिसभा देशको शासन व्यवस्थाको सर्वोच्च र सर्वशक्ति सम्पन्न मुल अंग हुने वा नहुने ? १५.संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभा ले राज्यका अन्य अंगहरूको निर्माण, निर्देशन नियन्त्रण एवं अनुगमन गर्ने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
२.	३.प्रतिनिधिसभाको गठन:	१) प्रतिनिधि सभामा एकसय एकाउन्न सदस्य रहनेछन् । जसमध्ये प्रत्यक्ष निर्वाचनबाट ७६ जना र समानुपातिक निर्वाचनबाट ७५ जना सदस्यको पूर्ति हुनेछ । प्रतिनिधि सभाको निर्वाचन बालिग मताधिकारको आधारमा गोप्य मतदानद्वारा गरिनेछ । (२) प्रतिनिधि सभाका सदस्यहरूको निर्वाचनको लागि छयहत्तर (७६) निर्वाचन क्षेत्र कायम गरी प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रबाट एक जनाको दरले	संघीय व्यवस्थापिकाको सदस्य संख्या र निर्वाचन प्रणाली सम्बन्धी विषय विवादित देखिएकोले संबैधानिक-राजनैतिक सम्वाद तथा सहमति	यो धारा संग सम्बन्धित प्रश्नावली ४. निर्वाचनमा कति वर्ष पुगेको व्यक्तिलाई मताधिकार दिने ? क) १६ वर्ष ख) १८ वर्ष ५.संघीय व्यवस्थापिकाको तल्लो सदन विघटन भई निर्वाचनको मिति निर्धारण भएकोमा उक्त मितिमा निर्वाचन हुन नसकेमा स्वतः

	<p>निर्वाचित हुनेछन् ।</p> <p>(३) प्रतिनिधि सभाको समानुपातिक निर्वाचनको लागि राजनीतिक दलले उम्मेदवारी दिंदा जनसंख्याको आधारमा महिला, मधेसी, थारु, उत्पीडित जाति, दलित, आदिवासी जनजाति, मुस्लिम, पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र, अल्पसंख्यक समुदाय, अन्य समुदाय समेतबाट प्रादेशिक बन्दसूचीका आधारमा प्रतिनिधित्व गराउने व्यवस्था कानूनद्वारा निर्धारण गरिनेछ ।</p> <p><u>स्पष्टीकरण</u> : "अन्य समुदाय" भन्नाले माथि उल्लेख नभएका समुदायहरूलाई जनाउँदछ ।</p> <p>(४) उपधारा (२) र (३) बमोजिम निर्वाचित हुने प्रतिनिधि सभाका जम्मा सदस्य संख्याको कम्तिमा पनि एक तिहाई सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व महिलाबाट हुने अवस्था नभएमा उपधारा (३) अन्तर्गतको व्यवस्थाबाट हुने गरी कानूनद्वारा व्यवस्था गरिने छ ।</p> <p>(५) यस संविधान बमोजिम (अगावै विघटन भएमा बाहेक) प्रतिनिधि सभाको कार्यकाल पाँच वर्षको हुनेछ ।</p> <p>तर देशमा संकटकालीन स्थितिको घोषणा लागू रहेको अवस्थामा एक वर्षमा नबढ्ने गरी ऐनद्वारा प्रतिनिधि सभाको कार्यकाल बढाउन सकिनेछ ।</p> <p>(६) उपधारा (५) बमोजिम थप गरिएको प्रतिनिधि सभाको कार्यकाल संकटकालीन स्थितिको घोषणा खारेज भएको मितिले ६ महिना पुगेपछि स्वतः समाप्त हुनेछ ।</p> <p>(७) यस संविधानको अधीनमा रही प्रतिनिधि सभाको सदस्यको निर्वाचन एक व्यक्ति एक मतको आधारमा गोप्य मतदानद्वारा कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।</p> <p>(८) अठार वर्ष उमेर पुरा भएको प्रत्येक नेपाली नागरिकलाई कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम कुनै एक निर्वाचन क्षेत्रमा मतदान गर्ने अधिकार हुनेछ ।</p> <p>(९) प्रतिनिधि सभाका सदस्यको लागि हुने निर्वाचनमा मतदान गर्न अधिकार पाएको कुनै पनि व्यक्ति धारा ५ र अन्य प्रचलित कानूनको अधीनमा रही कुनै पनि निर्वाचन क्षेत्रबाट उम्मेदवार हुन पाउनेछ ।</p> <p>(१०) प्रतिनिधि सभाको कार्यकाल बाँकी छँदै कुनै सदस्यको स्थान रिक्त भएमा जुन स्थान रिक्त भएको हो सो रिक्त</p>	<p>समितिसभा पठाउने ।</p>	<p>पुनर्स्थापना हुने वा नहुने ?</p> <p>६. प्रत्येक सदस्यमा सदस्य संख्या कति हुने ?</p> <p>७. विधायिकामा महिला लगायतका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व कसरी गराउने ?</p> <p>१३. जनप्रतिनिधिसभा / प्रतिनिधि सभामा २४५ जना सदस्य रहने वा नरहने ?</p> <p>१६. संघीय प्रतिनिधिसभामा जनसंख्याको अनुपातमा प्रतिनिधित्व गर्न आवश्यक न्यून संख्या नपुग्ने जाती, आदिवासी जनजाती, मधेशी, मुस्लिम आदी समुदायको प्रतिनिधित्वको लागि निश्चित संख्या मनोनयन गर्ने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?</p> <p>१७. महिला, दलित र मुस्लिम समुदायको विशेषाधिकार सहितको प्रतिनिधित्वको व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?</p> <p>१८. संघीय नप्रतिनिधिसभा / प्रतिनिधिसभामा बहुसदस्यीय निर्वाचन क्षेत्र प्रणाली अनुसार सबै समुदायको समानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रत्यक्ष निर्वाचन प्रणाली हुने वा नहुने ?</p>
--	---	--------------------------	---

		स्थानको पूर्ति सोही प्रकृयाद्वारा गरिनेछ । (११) यस धारामा लेखिएका कुराहरुको अधीनमा रही प्रतिनिधि सभाको निर्वाचन र सो सम्बन्धी अन्य कुरा कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।		
३.	४.राष्ट्रिय सभाको गठन र सदस्यहरुको पदावधि:	(१) राष्ट्रिय सभामा देहाय बमोजिमका ५१ सदस्यहरु रहनेछन् । (क) प्रत्येक प्रदेशबाट (बराबरी संख्यामा) कानूनमा व्यवस्था भए अनुसार निर्वाचित हुने ३८ सदस्यहरु, (ख) संघीय संसदको प्रतिनिधि सभामा प्रतिनिधित्व हुन नसकेका अल्पसंख्यक महिला, जाती, भाषिक, धार्मिक, पिछडिएको वर्ग वा समुदायका साथै राष्ट्रिय जीवनका ख्यातिप्राप्त व्यक्तित्व र विशेषज्ञहरुबाट समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त अन्तर्गत एकल संक्रमणीय मतको आधारमा प्रतिनिधि सभाद्वारा कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम निर्वाचित हुने १३ सदस्यहरु, (२) राष्ट्रिय सभा एक स्थायी सदन हुनेछ । यसको गठनमा यथासम्भव समावेशी सिद्धान्तलाई ध्यान दिइनेछ । यस सदनका एक-तिहाई सदस्यको पदावधि प्रत्येक दुई वर्षमा समाप्त हुनेछ । (३) राष्ट्रिय सभाका सदस्यहरुको पदावधि छ वर्षको हुनेछ । तर यो संविधान प्रारम्भ भएपछि पहिलो पटकलाई सदस्यको पदावधि कायम गर्दा गोला हाली एक-तिहाईको दुई वर्ष, अर्को एक-तिहाईको चार वर्ष र बाँकी एक-तिहाईको छ वर्षको पदावधि कायम गरिनेछ । (४) राष्ट्रिय सभाको प्रथम बैठक बसेको दिनबाट सम्पूर्ण सदस्यहरुको पदावधि प्रारम्भ भएको मानिनेछ । (५) राष्ट्रिय सभाको रिक्त हुन आउने स्थानको पूर्ति सो स्थान रिक्त गर्ने सदस्यको निर्वाचन जुन तरिकाले भएको हो सोही तरिकाले गरिनेछ । (६) राष्ट्रिय सभाको कुनै सदस्यको पदावधि बाँकी छँदै निजको स्थान रिक्त भएमा बाँकी पदावधिको लागि सो स्थानको पूर्ति उपधारा (५) बमोजिम गरिनेछ ।	संघीय व्यवस्थापिकाको सदस्य संख्या र निर्वाचन प्रणाली सम्बन्धी विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक-राजनैतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली ८. माथिल्लो सदन रहेमा त्यहाँ कति संख्या रहने, के कसरी र कस्ता कस्ता वर्ग, समुदाय, क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गराउने ? २१. धारा ४ को राष्ट्रिय सभा सम्बन्धी व्यवस्था आवश्यक नभएकोले हटाउने वा नहटाउने ?
४.	५.सदस्यको लागि योग्यता:	(१) संसदको सदस्य हुनको लागि कुनै व्यक्ति- (क) नेपालको नागरिक हुनु पर्छ ; (ख) प्रतिनिधि सभाको लागि पच्चीस वर्ष र राष्ट्रिय सभाको लागि पैंतीस वर्ष उमेर पूरा भएको हुनु पर्छ ;	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक-राजनैतिक सम्वाद तथा	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली १९.संघीय जनप्रतिनिधिसभा / प्रतिनिधिसभामा सभामुख र उपसभामुख ३० वर्ष उमेर पुगेको हुनु पर्ने वा नपर्ने ?

		<p>(ग) कुनै कानूनले अयोग्य हुनु हुँदैन ; र (घ) कुनै लाभको पद धारण गरेको हुनु हुँदैन । स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनको लागि “लाभको पद” भन्नाले निर्वाचन वा मनोनयनद्वारा पूर्ति गरिने राजनैतिक पद बाहेक सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक वा आर्थिक सुविधा पाउने अन्य पद सम्भन्तु पर्छ । (२) कुनै पनि व्यक्ति एकै पटक दुवै सदनको सदस्य हुन सक्ने छैन ।</p>	सहमतिमा पठाउने ।	
५.	स्थानको रिक्तता :	<p>स्थानको रिक्तता : संसदको सदस्यको स्थान देहायका अवस्थामा रिक्त हुनेछ :- क) निजको मृत्यु भएमा; वा ख) निजले लिखित राजीनामा दिएमा; वा ग) धारा ५ अनुसार निजको योग्यता नभएमा वा नरहेमा; वा घ) सदनको कार्यकाल समाप्त भएमा; वा ङ) सम्बन्धित सदनको स्वीकृति नलिई लगातार तीसवटा बैठकमा अनुपस्थित रहेमा; वा च) जुन दलको उम्मेदवार भई सदस्य निर्वाचित भएको हो सो दलले कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम निजले दल त्याग गरेको कुरा सूचित गरेमा ।</p>	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २२. धारा ७ र ४७ मा कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्यलाई प्रत्याह्वान गर्न सकिने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?
६.	८. शपथ :	संसदको प्रत्येक सदनका सदस्यहरूले सदन वा त्यसको कुनै समितिको बैठकमा पहिलो पटक भाग लिनु अघि अनुसूचि (२) मा तोकिए बमोजिम शपथ लिनु पर्नेछ ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २३. धारा ८ र ४८ मा संघीय जनप्रतिनिधिसभा / प्रतिनिधिसभामा र स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले जनता र राष्ट्रको नाममा शपथ लिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
७.	१०. राष्ट्रिय सभाको अध्यक्ष र उपाध्यक्ष :	<p>(१) पहिलो पटक अधिवेशन प्रारम्भ भएपछि राष्ट्रिय सभाले यथाशीघ्र आफ्ना सदस्यहरू मध्येबाट एकजना अध्यक्ष र एक जना उपाध्यक्षको निर्वाचन गर्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्ष मध्ये एकजना महिला हुनुपर्नेछ । अध्यक्ष वा उपाध्यक्षको पद रिक्त भएमा राष्ट्रिय सभाले आफ्ना सदस्यहरू मध्येबाट निर्वाचन गरी रिक्त स्थानको पूर्ति गर्नेछ । (२) राष्ट्रिय सभाको अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले राष्ट्रिय सभाको अध्यक्षता गर्नेछ । (३) राष्ट्रिय सभाको अध्यक्ष र उपाध्यक्षको निर्वाचन नभएको वा दुवै पद रिक्त भएको अवस्थामा राष्ट्रिय सभाको बैठकको अध्यक्षता उपस्थित सदस्यहरूमध्ये उमेरको हिसाबले ज्येष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।</p>	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २४. धारा १० आवश्यक नभएकोले हटाउने वा नहटाउने ?

		। (४) राष्ट्रिय सभाको अध्यक्ष वा उपाध्यक्षको पद देहायको अवस्थामा रिक्त हुनेछ :- (क) निज राष्ट्रिय सभाको सदस्य नरहेमा, वा (ख) निजले आफ्नो पदबाट लिखित राजीनामा दिएमा; वा (ग) निजले पद अनुकूल आचरण गरेको छैन भन्ने प्रस्तावराष्ट्रिय सभाको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको दुई-तिहाई बहुमतबाट पारित भएमा । (५) राष्ट्रिय सभाको अध्यक्षले पद अनुकूल आचरण गरेको छैन भन्ने प्रस्तावउपर छलफल हुने बैठकको अध्यक्षता उपाध्यक्षले गर्नेछ । सो प्रस्तावको छलफलमा अध्यक्षले भाग लिन र मत दिन पाउनेछ ।		
८.	१४.बहसमा बन्देज :	नेपालको कुनै अदालतमा विचाराधिन मुद्दाहरुका सम्बन्धमा न्याय निरूपणमा प्रतिकूल असर पार्ने विषय तथा न्यायाधीशले कर्तव्य पालनको सिलसिलामा गरेको न्यायिक कार्यको सम्बन्धमा संसदको कुनै सदनमा छलफल गरिने छैन । तर महाभियोगको प्रस्तावमा छलफल गर्दा न्यायाधीशको आचरणको सम्बन्धमा कुनै कुरा व्यक्त गर्न यस उपधाराले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंगसम्बन्धित प्रश्नावली २५. धारा १४ र ५३ को सट्टा नेपालको कुनै अदालतमा विचाराधिन व्यक्तिको सरोकारको मुद्दामा संघीय जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरुले प्रश्न उठाउन पाउने तर बहसमा लागि निर्णय गर्न नसकिने तर देशको शासन व्यवस्था संग सम्बन्धित, राजनीतिक अन्तरवस्तु भएको, सार्वजनिक सरोकारको विषय भएको र संविधानसंग कानून बाभिएको भन्ने प्रश्नका बारेमा औपचारिक प्रस्ताव दर्ता गराई बहसमा लान र निर्णय गर्न सक्ने र एउटा समिति बनाई व्याख्या गर्न लगाई त्यसका आधारमा निर्णय गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
९.	१७.महाअभियोग /विश्वासको मत :		यो विषय टुंगो लाग्न बाँकी देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	राज्यको शासकीय स्वरूप निर्धारण समितिसँग अन्तरसम्बन्धित रहेको ।
१०.	१८.मन्त्रीले दुवै सदनको बैठकमा भाग	मन्त्रीले संसदको कुनै पनि सदन वा त्यसको समितिमा उपस्थित हुन र कारवाई तथा छलफलमा भाग लिन	यो विषय विवादित देखिएकोले	यो धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २६. धारा १८ को सट्टा मन्त्रीले

	लिन पाउने :	पाउनेछ तर आफू सदस्य नभएको सदन वा त्यसको समितिमा मतदान गर्न पाउने छैन ।	संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	सदनका जुनसुकै समितिमा छलफलमा भाग लिन सक्ने तर मतदान भने आफू सदस्य रहेको समितिमा मात्र गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
११.	२२.समिति :	सभाले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम समितिहरू गठन गर्न सक्नेछ ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २०. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभा को बैठक नबसेको अवस्थामा आवश्यक व्यवस्थापिकीय कार्य गर्नकोलागि हरेक स्वायत्त प्रदेशबाट कम्तिमा एक जना प्रतिनिधि पर्ने गरी बढीमा २१ जना सदस्य रहेको स्थायी समितिको व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
१२	२३.संयुक्त समिति	१) दुई सदनका बीचको कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न, कुनै विधेयकमा रहेको मतभिन्नता अन्त गर्न वा अन्य कुनै खास कार्यका लागि दुवै सदनको संयुक्त समिति गठन गरियोस् भनी कुनै सदनले प्रस्ताव पारित गरेमा संयुक्त समितिको गठन गरिनेछ । (२) संयुक्त समितिमा प्रतिनिधि सभाको सदस्य दुईजना र राष्ट्रिय सभाको सदस्य एकजनाको अनुपातमा बढीमा पन्ध्रजना सदस्यहरू रहने छन् ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २७. धारा २३ मा संयुक्त समितिको सट्टा बढीमा १५ सदस्य रहने विशेष समितिको व्यवस्था गर्न सकिने वा नसकिने ?
१३	३०.अध्यादेश :	(१) संघीय संसदको दुवै सदनको अधिवेशन चलिरहेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा तत्काल केही गर्न आवश्यक परेको छ भन्ने कुरामा राष्ट्र प्रमुख सन्तुष्ट भएमा यस संविधानमा लेखिएका कुराहरूको प्रतिकूल नहुने गरी राष्ट्र प्रमुखले आवश्यक ठानेको अध्यादेश जारी गर्न सक्नेछ । (२) उपधारा (१) अनुसार जारी भएको अध्यादेश ऐन सरह मान्य हुनेछ । तर यस्तो प्रत्येक अध्यादेश - (क) जारी भएपछि बसेको संसदको दुवै सदनमा पेश गरिनेछ र दुवै सदनले स्वीकार नगरेमा स्वतः निष्क्रिय हुनेछ ; (ख) राष्ट्र प्रमुखबाट जुनसुकै बखत खारेज हुन सक्नेछ ; र (ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिम निष्क्रिय वा खारेज नभएमा जारी भएको छ महिनापछि वा दुवै सदनको बैठक बसेको साठी दिनपछि स्वतः निष्क्रिय हुनेछ । स्पष्टीकरण : संघीय संसदका सदनहरूको बैठक अधिपछि गरी बसेमा यस	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २८. धारा ३० र ६८ मा अध्यादेश सरकारले जारी गर्न सक्ने, विकास निर्माण, सेवा सहूलियत, राष्ट्रिय सुरक्षा र साम्प्रदायिक सदभाव कायम राख्ने विषय बाहेक अन्य विषयमा जारी गर्न नसकिने, जारी अध्यादेशको आवश्यकता देखिएमा जनप्रतिनिधिसभाको स्थायी समितिमा पेश गर्नु पर्ने, स्थायी समितिले अनुमति दिएमा मात्र अध्यादेश जारी हुने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?

		उपधाराको प्रयोजनको लागि बैठक बसेको गणना गर्दा जुन सदनको बैठक पछि बसेको छ सो मितिबाट गरिनेछ ।		
१४.	४२. प्रदेश व्यवस्थापिकाको गठन :	प्रदेशको व्यवस्थापिका एक सदनात्मक हुनेछ । (प्रदेश प्रमुख सहितको) यो व्यवस्थापिकालाई प्रदेश सभा भनिनेछ ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली ९. प्रदेश व्यवस्थापिकाको नाम के रहने ? १०. प्रदेश व्यवस्थापिकामा सदस्य संख्या कति हुने ? ११. प्रदेश व्यवस्थापिकामा महिला लगायतका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व कसरी गराउने ?
१५.	४४. प्रदेशसभाको गठन :	(१) प्रदेशसभामा जनसंख्याका आधारमा बढीमा ३५ सदस्य रहनेछन् । यसमध्ये प्रत्यक्ष निर्वाचनबाट १८ सदस्य र समानुपातिकबाट १७ सदस्य हुनेछ । प्रदेशसभाको निर्वाचन वालिग मताधिकारको आधारमा गोप्य मतदानद्वारा गरिनेछ । (२) प्रदेश सभामा प्रत्यक्ष तथा समानुपातिक निर्वाचनबाट निर्वाचित हुने जम्मा सदस्य संख्याको कम्तिमा पनि एक तिहाई सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व महिलाबाट हुने अवस्था नभएमा समानुपातिक निर्वाचन अन्तर्गतको व्यवस्थाबाटहुनेगरी कानूनद्वारा व्यवस्था गरिने छ । प्रदेशसभाका सदस्यहरूको निर्वाचन क्षेत्र तथा संख्या निर्धारणका आधारहरू कानूनद्वारा व्यवस्था गरिनेछ । (३) प्रदेशसभाको समानुपातिक निर्वाचनको निमित्त राजनीतिक दलले उम्मेदवारी दिंदा जनसंख्याको आधारमा महिला, मधेसी, थारु, दलित, आदिवासी जनजाति, मुस्लिम, पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र, अल्पसंख्यक समुदाय, अन्य समुदाय समेतबाट प्रतिनिधित्व गराउने व्यवस्था कानूनद्वारा निर्धारण गरिनेछ । <u>स्पष्टीकरण</u> : “अन्य समुदाय” भन्नाले माथि उल्लेख नभएका समुदायहरूलाई जनाउँदछ । (४) यस संविधान बमोजिम (अगावै विघटन भएमा बाहेक) प्रदेशसभाको कार्यकाल पाँच वर्ष हुनेछ । तर देशमा संकटकालीन स्थितिको घोषणा लागू भएको अवस्थामा एक वर्षमा नबढने गरी ऐनद्वारा प्रदेशसभाको कार्यकाल बढाउन सकिने छ । तर यसरी थप गरिएको प्रदेशसभाको कार्यकाल संकटकालीन स्थितिको घोषणा खारेज भएको मितिले छ महिना पुगेपछि स्वतः समाप्त हुनेछ ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली १०. प्रदेश व्यवस्थापिकामा सदस्य संख्या कति हुने ? ११. प्रदेश व्यवस्थापिकामा महिला लगायतका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व कसरी गराउने ? २९. प्रदेश व्यवस्थापिकको नाम स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभा राख्ने वा नराख्ने ? ३०. स्वायत्त प्रदेशलाई आत्म निर्णयको अधिकार सम्पन्न गराउने वा नगराउने ? ३१. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभामा भूगोल र जनघनत्वको अनुपात हेरी जाति, भाषा र प्राकृतिक स्रोतको उपलब्धताको आधारमा २५ देखि ४५ जना सम्म सदस्य रहने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ? ३२. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाको गठन बहुसदस्यीय निर्वाचन क्षेत्र प्रणालीको आधारमा गर्ने वा नगर्ने ?

		<p>(५) अठार वर्ष उमेर पूरा भएको प्रदेशको क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने नेपाली नागरिकलाई कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम कुनै एक निर्वाचन क्षेत्रमा मतदान गर्ने अधिकार हुनेछ ।</p> <p>(६) प्रदेशसभाको सदस्यको लागि निर्वाचनमा मतदान गर्ने अधिकार पाएको कुनै पनि व्यक्ति प्रचलित कानूनको अधीनमा रही आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रबाट उम्मेदवार हुन पाउने छ ।</p> <p>(७) प्रदेशसभाको कार्यकाल बाँकी छँदै कुनै सदस्यको स्थान रिक्त भएमा जुन स्थान रिक्त भएको हो सो रिक्त स्थानको पूर्ति सोही प्रकृयाद्वारा गरिनेछ ।</p> <p>(८) यस धारामा लेखिएको कुराहरुको अधीनमा रही प्रदेशसभाको निर्वाचन र सो सम्बन्धी अन्य कुरा कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।</p>		
१६.	४५.प्रदेशसभाको सदस्यको लागि योग्यता :	<p>प्रदेश सभाको सदस्य हुनको लागि कुनै पनि व्यक्ति :</p> <p>(क) नेपाली नागरिक हुनु पर्नेछ ।</p> <p>(ख) प्रदेशको क्षेत्रभित्र बसोबास गरेको हुनु पर्नेछ ,</p> <p>(ग) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएको हुनु पर्नेछ ,</p> <p>(घ) कुनै कानूनले अयोग्य हुनु हुँदैन ,</p> <p>(ङ) कुनै लाभको पद धारण गरेको हुनु हुँदैन ।</p> <p>स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनको लागि “लाभको पद” भन्नाले निर्वाचन वा मनोनयनद्वारा पूर्ति गरिने राजनैतिक पद बाहेक सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक वा आर्थिक सुविधा पाउने अन्य पद सम्भन्धनु पर्छ ।</p>	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली ३३. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाको सदस्य हुन २१ वर्षको उमेर पुगेको हुनु पर्ने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
१७.	४७.स्थान रिक्तता	<p>प्रदेश सभाका सदस्यको स्थान देहायको अवस्थामा रिक्त हुनेछ :-</p> <p>क) निजले लिखित राजीनामा दिएमा ;</p> <p>ख) धारा ४५ बमोजिम निजको योग्यता नभएमा वा नरहेमा ;</p> <p>ग) प्रदेश सभाको कार्यकाल समाप्त भएमा ;</p> <p>घ) निजको मृत्यु भएमा ;</p> <p>ङ) सभाको स्वीकृति नलिई लगातार तीसवटा बैठकमा अनुपस्थित रहेमा ; वा</p> <p>च) जुन दलको उम्मेदवार भई सदस्य निर्वाचित भएको हो सो दलले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम निजले दल त्याग गरेको कुरा सूचित गरेमा ।</p>	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २२. धारा ७ र ४७ मा कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्यलाई प्रत्याह्वान गर्न सकिने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?
१८	४८.शपथ :	<p>प्रदेश सभाका सदस्यहरुले सभा वा त्यसको कुनै समितिको बैठकमा पहिलो पटक भाग लिनु अघि निर्धारित रूपमा</p>	विवादित देखिएकोले संवैधानिक	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २३. धारा ८ र ४८ मा संघीय

		शपथ लिनु पर्नेछ ।	राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	जनप्रतिनिधिसभा / प्रतिनिधिसभामा र स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले जनता र राष्ट्रको नाममा सपथ लिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
१८.	५३.बहसमा बन्देज :	नेपालको कुनै अदालतमा विचाराधीन मुद्दाहरूका सम्बन्धमा न्याय निरूपणमा प्रतिकूल असर पार्ने विषय तथा न्यायाधीशले कर्तव्य पालनको सिलसिलामा गरेको न्यायिक कार्यको सम्बन्धमा सभामा छलफल गरिने छैन । तर महाभियोगको प्रस्तावमा छलफल गर्दा न्यायाधीशको आचरणको सम्बन्धमा कुनै कुरा व्यक्त गर्न यस उपधाराले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंगसम्बन्धित प्रश्नावली २५. धारा १४ र ५३ को सट्टा नेपालको कुनै अदालतमा विचाराधीन व्यक्तिको सरोकारको मुद्दामा संघीय जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले प्रश्न उठाउन पाउने तर बहसमा लागि निर्णय गर्न नसकिने तर देशको शासन व्यवस्था संग सम्बन्धित, राजनीतिक अन्तरवस्तु भएको, सार्वजनिक सरोकारको विषय भएको र संविधानसंग कानून बाभिएको भन्ने प्रश्नका बारेमा औपचारिक प्रस्ताव दर्ता गराई बहसमा लान र निर्णय गर्न सक्ने र एउटा समिति बनाई व्याख्या गर्न लगाई त्यसका आधारमा निर्णय गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
१९.	५६.महाअभियोग /विश्वासको मत		यो विषय टुंगो लाग्न बाँकी देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	राज्यको शासकीय स्वरूप निर्धारण समितिसँग सम्बन्धित ।
२०.	६८.अध्यादेश :	(१) प्रदेश सभाको अधिवेशन चलिरहेको अवस्थामा बाहेक अन्य अवस्थामा तत्काल केही गर्न आवश्यक परेको छ भन्ने कुरामा प्रदेश प्रमुख सन्तुष्ट भएमा यस संविधानमा लेखिएका कुराहरूको प्रतिकूल नहुने गरी प्रदेश प्रमुखबाट आवश्यक ठानेको अध्यादेश जारी गर्न सकिनेछ । (२) उपधारा (१) अनुसार जारी भएको अध्यादेश ऐन सरह मान्य हुनेछ । तर यस्तो प्रत्येक अध्यादेश- (क) जारी भएपछि बसेको प्रदेश सभामा पेश गरिनेछ र सभाले स्वीकार नगरेमा स्वतः निष्क्रिय हुनेछ, (ख) प्रदेश प्रमुखबाट जूनसुकै बखत	यो विषय विवादित देखिएकोले संवैधानिक राजनीतिक सम्वाद तथा सहमति समितिमा पठाउने ।	यस धारासंग सम्बन्धित प्रश्नावली २८. धारा ३० र ६८ मा अध्यादेश सरकारले जारी गर्न सक्ने, विकास निर्माण, सेवा सहूलियत, राष्ट्रिय सुरक्षा र साम्प्रदायिक सदभाव कायम राख्ने विषय बाहेक अन्य विषयमा जारी गर्न नसकिने, जारी अध्यादेशको आवश्यकता देखिएमा जनप्रतिनिधिसभाको स्थायी समितिमा पेश गर्नु पर्ने, स्थायी समितिले अनुमति दिएमा मात्र अध्यादेश जारी हुने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?

	खारेज हुन सक्नेछर (ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिम निष्क्रिय वा खारेज नभएमा जारी भएको छ, महिनापछि वा सभाको बैठक बसेको साठी दिनपछि स्वतः निष्क्रिय हुनेछ ।		
--	---	--	--

अनुसूची-१

“संविधानसभाबाट मिति २०६७।१०।१२ मा व्यवस्थापिकीय अंगको स्वरूप निर्धारण समितिको प्रतिवेदनको सम्बन्धमा संवैधानिक समितिलाई प्राप्त सुझाव र निर्देशन”

१. धारा २ मा रहेको “संसदको अधिकार” शीर्षकलाई “नेपालको व्यवस्थापिकीय अधिकार” भनी सोही अनुसार मस्यौदामा मिलाउने, धारा ५(ख) मा दुई सदन रहने भएमा तल्लो सदनका सदस्यको उमेर २५ वर्ष पूरा भएको हुनुपर्ने मस्यौदाको व्यवस्थालाई यथावत कायम राख्ने ।
२. धारा ९(१) मा रहेको “यथाशिघ्र” भन्ने शब्दको सट्टा “बैठक प्रारम्भ भएको १५ दिन भित्र” भन्ने शब्दहरू राख्ने, सोही धारामा “सभामुख र उपसभामुख फरक फरक दलको हुनुपर्ने” व्यवस्था थप गर्ने र सोही धारामा प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश राखी ‘तर एक दल भन्दा बढी दलको प्रतिनिधित्व नभएको अवस्थामा वा प्रतिनिधित्व भएर पनि उम्मेदवारी नदिएमा एकै दलको व्यक्ति सभामुख र उपसभामुख हुन वाधा पर्ने छैन’ भनी मस्यौदालाई परिमार्जन गर्ने ।
३. धारा १९ को ‘... निजले मतदान गरेमा’ पछाडिका वाक्यांशहरू हटाई “कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम सजाय हुनेछ” भन्ने वाक्यांश राखी मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
४. धारा २०(८) मा रहेको मस्यौदाको सट्टा “कसैले कुनै सदनको अवहेलना गरेमा कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम सजाय हुनेछ” भन्ने वाक्यांश राखी मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
५. धारा २१ को उपधारा (१) मा रहेको “नियमावली” भन्ने शब्दको सट्टा “कानून” शब्द राखी संगतीपूर्ण तवरले मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
६. धारा २२ मा रहेको व्यवस्थाको सट्टा ‘सभाले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम समितिहरू गठन गर्न सक्नेछ’ भन्ने व्यवस्था राख्ने ।
७. धारा २६(२) मा ‘सशस्त्र प्रहरी’ शब्द पछि ‘वा प्रहरी’ भन्ने शब्द थप गर्ने ।
८. धारा २८ मा रहेको ‘सदस्य’ भन्ने शब्द हटाउने ।
९. धारा ३२ मा ... जुनसुकै ऋण असुल हुँदा प्राप्त भएको “सबै धन” पछि “नेपाल सरकारलाई प्राप्त हुने अन्य जुनसुकै रकम” भन्ने शब्दावली थप गरी यस धाराको अन्त्यमा देहायको प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश थप गर्ने : “तर निजी गुठी बाहेकको अन्य गुठीको रकमको हकमा कानून बनाई नियमित गर्न सकिनेछ ।”
१०. धारा ३४(१) मा “राष्ट्रप्रमुख” शब्द पछि “र उपराष्ट्रप्रमुख” शब्द थप गर्ने, उपधारा (३) मा खण्ड (च) पछि खण्ड (छ) थप गरी “राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका अध्यक्ष र सदस्यहरू” थप गर्ने र सोही धाराको उपधारा (४) मा “निर्वाचन आयोग” भन्ने शब्दपछि “राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग” शब्दहरू थप गर्ने ।
११. धारा ४५ को खण्ड (क) मा नेपाली नागरिक हुनुपर्ने छ । भन्ने व्यवस्था थप गरी सोही अनुसार मस्यौदाको क्रम मिलाउने । मस्यौदाको खण्ड (ख) मा रहेको सदस्यको उमेर २५ वर्ष पूरा भएको हुनुपर्ने व्यवस्थालाई यथावत कायम राख्ने ।
१२. धारा ४९ को शीर्षकलाई “प्रदेश सभामुख र प्रदेश उपसभामुखको व्यवस्था” भन्ने, धारा ४९(१) मा रहेको “आफ्ना सदस्य मध्येबाट” भन्ने शब्द पछि “बैठक प्रारम्भ भएको १५ दिन भित्र” भन्ने शब्दहरू राख्ने, सोही धारामा प्रदेश सभामुख र प्रदेश उपसभामुख मध्ये फरक फरक दलको हुनुपर्ने व्यवस्था थप गर्ने र सोही धारामा प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश राखी ‘तर एक दल भन्दा बढी दलको प्रतिनिधित्व नभएको अवस्थामा वा प्रतिनिधित्व भएर पनि उम्मेदवारी नदिएमा एकै दलको व्यक्ति सभामुख र उपसभामुख हुन वाधा पर्ने छैन’ भनी मस्यौदालाई परिमार्जन गर्ने ।
१३. धारा ५७ को ‘ निजले मतदान गरेमा’ पछाडिका वाक्यांशहरू हटाई ‘कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम सजाय हुनेछ’ भन्ने वाक्यांश राखी मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
१४. धारा ५८(८) मा रहेको मस्यौदाको सट्टा ‘कसैले प्रदेश सभाको अवहेलना गरेमा कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम सजाय हुनेछ’ भन्ने वाक्यांश राखी मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
१५. धारा ५९ को उपधारा (१)मा रहेको ‘नियमावली’ भन्ने शब्दको सट्टा ‘कानून’ शब्द राखी संगतीपूर्ण तवरले मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।
१६. धारा ६० मा रहेको व्यवस्थाको सट्टा ‘प्रदेश सभाले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम समितिहरू गठन गर्न सक्नेछ’ भन्ने व्यवस्था राख्ने ।
१७. धारा ६६ मा रहेको ‘सदस्य’ भन्ने शब्द हटाउने ।

१८. धारा ७० मा 'गुठी रकम बाहेक' भन्ने शब्दहरू पछि 'संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान वा ऋण' भन्ने शब्दावली थप गरी यस धाराको अन्त्यमा देहायको प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश थप गर्ने : 'तर निजी गुठी बाहेकको अन्य गुठीको रकमको हकमा कानून बनाई नियमित गर्न सकिनेछ ।'

१९. धारा ७२ मा प्रदेशमा स्वतन्त्र संवैधानिक अंगहरू रहने भएमा तिनका पदाधिकारीहरूमाथि हुने व्ययभार प्रदेश सञ्चित कोषबाट व्यहोरिने गरी मस्यौदा परिमार्जन गर्ने ।

२०. व्यवस्थापिकामा प्रतिनिधित्वको आधार जनसंख्या र भूगोल हुने सैद्धान्तिक कुरालाई आत्मसात गरी उपयुक्त मस्यौदा गर्ने ।

देहायका विषयहरूमा संवैधानिक समितिले नै थप छलफल गरी टुंगो लगाई मस्यौदा परिमार्जन गर्ने

१. देशको संघीय व्यवस्थापिका एकसदनात्मक हुने वा दुईसदनात्मक हुने ?

२. संघीय व्यवस्थापिकाको नामाकरण गर्दा संसद भन्ने वा व्यवस्थापिका भन्ने ?

३. तल्लो सदनको नाम जनप्रतिनिधिसभा वा प्रतिनिधि सभा के राख्ने ?

४. निर्वाचनमा कति वर्ष पुगेको व्यक्तिलाई मताधिकार दिने ?

क) १६ वर्ष ख) १८ वर्ष

५. संघीय व्यवस्थापिकाको तल्लो सदन विघटन भई निर्वाचनको मिति निर्धारण भएकोमा उक्त मितिमा निर्वाचन हुन नसकेमा स्वतः पुनर्स्थापना हुने वा नहुने ?

खुला प्रश्न

६. प्रत्येक सदनमा सदस्य संख्या कति हुने ?

७. विधायिकामा महिला लगायतका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व कसरी गराउने ?

८. माथिल्लो सदन रहेमा त्यहाँ कति संख्या रहने, के कसरी र कस्ता कस्ता वर्ग, समुदाय, क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व गराउने ?

९. प्रदेश व्यवस्थापिकाको नाम के रहने ?

१०. प्रदेश व्यवस्थापिकामा सदस्य संख्या कति हुने ?

११. प्रदेश व्यवस्थापिकामा महिला लगायतका वर्ग, क्षेत्र र समुदायको प्रतिनिधित्व कसरी गराउने ?

संघमा एकसदनात्मक व्यवस्थापिका रहने गरी विषय टुंगो लागेमा देहायका विषयमा थप छलफल गर्ने,

१२. कार्यकारी राष्ट्रपति सहितको एकसदनात्मक व्यवस्थापिका रहने वा नरहने ?

१३. जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभामा २४५ जना सदस्य रहने वा नरहने ?

१४. संघीय जनप्रतिनिधिसभा देशको शासन व्यवस्थाको सर्वोच्च र सर्वशक्ति सम्पन्न मुल अंग हुने वा नहुने ?

१५. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभाले राज्यका अन्य अंगहरूको निर्माण, निर्देशन नियन्त्रण एवं अनुगमन गर्ने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?

१६. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभामा जनसंख्याको अनुपातमा प्रतिनिधित्व गर्न आवश्यक न्यून संख्या नपुग्ने जाती, आदिवासी जनजाती, मधेशी, मुस्लिम आदी समुदायको प्रतिनिधित्वको लागि निश्चित संख्या मनोनयन गर्ने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?

१७. महिला, दलित र मुस्लिम समुदायको विशेषाधिकार सहितको प्रतिनिधित्वको व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?

१८. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभामा बहुसदस्यीय निर्वाचन क्षेत्र प्रणाली अनुसार सबै समुदायको समानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रत्यक्ष निर्वाचन प्रणाली हुने वा नहुने ?

१९. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभामा सभामुख र उपसभामुख ३० वर्ष उमेर पुगेको हुनु पर्ने वा नपर्ने ?

२०. संघीय जनप्रतिनिधिसभा/प्रतिनिधिसभाको बैठक नबसेको अवस्थामा आवश्यक व्यवस्थापिकीय कार्य गर्नकोलागि हरेक स्वायत्त प्रदेशबाट कम्तिमा एक जना प्रतिनिधि पर्ने गरी बढीमा २९ जना सदस्य रहेको स्थायी समितिको व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?

२१. धारा ४ को राष्ट्रिय सभा सम्बन्धी व्यवस्था आवश्यक नभएकोले हटाउने वा नहटाउने ?

२२. धारा ७ र ४७ मा कानूनमा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्यलाई प्रत्याब्दान गर्न सकिने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?

२३. धारा ८ र ४८ मा संघीय जनप्रतिनिधिसभा /प्रतिनिधिसभामा र स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले जनता र राष्ट्रको नाममा सपथ लिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?

२४. धारा १० आवश्यक नभएकोले हटाउने वा नहटाउने ?

२५. धारा १४ र ५३ को सट्टा नेपालको कुनै अदालतमा विचाराधिन व्यक्तिको सरोकारको मुद्दामा संघीय जनप्रतिनिधिसभाका सदस्यहरूले प्रश्न उठाउन पाउने तर बहसमा लागि निर्णय गर्न नसकिने तर देशको शासन व्यवस्था संग सम्बन्धित, राजनीतिक अन्तरवस्तु भएको, सार्वजनिक सरोकारको विषय भएको र संविधानसंग कानून बाभिएको भन्ने प्रश्नका बारेमा औपचारिक प्रस्ताव दर्ता गराई बहसमा लान र निर्णय गर्न सक्ने र एउटा समिति बनाई व्याख्या गर्न लगाई त्यसका आधारमा निर्णय गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?

२६. धारा १८ को सङ्घ मन्त्रीले सदनका जुनसुकै समितिमा छलफलमा भाग लिन सक्ने तर मतदान भने आफू सदस्य रहेको समितिमा मात्र गर्न पाउने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
२७. धारा २३ मा संयुक्त समितिको सङ्घ बढीमा १५ सदस्य रहने विशेष समितिको व्यवस्था गर्न सकिने वा नसकिने ?
२८. धारा ३० र ६८ मा अध्यादेश सरकारले जारी गर्न सक्ने, विकास निर्माण, सेवा सहूलियत, राष्ट्रिय सुरक्षा र साम्प्रदायिक सदभाव कायम राख्ने विषय बाहेक अन्य विषयमा जारी गर्न नसकिने, जारी अध्यादेशको आवश्यकता देखिएमा जनप्रतिनिधिसभाको स्थायी समितिमा पेश गर्नु पर्ने, स्थायी समितिले अनुमति दिएमा मात्र अध्यादेश जारी हुने व्यवस्था राख्ने वा नराख्ने ?
२९. प्रदेश व्यवस्थापिकको नाम स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभा राख्ने वा नराख्ने ?
३०. स्वायत्त प्रदेशलाई आत्म निर्णयको अधिकार सम्पन्न गराउने वा नगराउने ?
३१. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभामा भूगोल र जनघनत्वको अनुपात हेरी जाति, भाषा र प्राकृतिक स्रोतको उपलब्धताको आधारमा २५ देखि ४५ जना सम्म सदस्य रहने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?
३२. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाको गठन बहुसदस्यीय निर्वाचन क्षेत्र प्रणालीको आधारमा गर्ने वा नगर्ने ?
३३. स्वायत्त प्रदेश जनप्रतिनिधिसभाको सदस्य हुन २१ वर्षको उमेर पुगेको हुनु पर्ने व्यवस्था गर्ने वा नगर्ने ?